

Л.О. Кадегроб

*аспірантка кафедри конституційного права та правосуддя
науковий керівник: к.ю.н., доц., К.Ю. Кармазіна*

ПРАВОВЕ ПОЛОЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ-СИРИТ В АР КРИМ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

З часу анексії АР Крим Російською Федерацією в 2014 р. й до сьогодні перед Україною гостро стоїть питання щодо необхідності впровадження дієвого законодавчого підґрунтя та розроблення практичного механізму взаємодії між органами влади, спрямованого на захист прав та свобод однієї з найбільш уразливих верств населення в будь-якому суспільстві – дітей-сиріт.

Як зазначається в інформаційному виданні «тиждень.іа» станом на 1 квітня 2014 р. на території АР Крим проживало 4323 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. З них 3083 перебували під опікою чи піклуванням, 250 виховувалися в прийомних сім'ях та 355 – у дитячих будинках сімейного типу. Решта дітей перебувала в інтернатах, притулках для дітей або навчалася в професійно-технічних училищах. У Севастополі таких дітей проживало 672. Такі дані у відповідь на запит видання надала Адміністрація Президента України [1].

Ці ж цифри підтвердив і заступник директора Департаменту захисту прав дітей та усиновлення Міністерства соціальної політики України Володимир Вовк у своїй промові від 13 жовтня 2016 р. [2].

Маленьких громадян України, які на час анексії знаходилися в АР Крим, було автоматично «записано» в громадяни країни-агресора. За таких умов було б правильним рішенням вивезти дітей-сиріт на материкову частину нашої держави. Це б допомогло не тільки зберегти більш, ніж 4000 резидентів, але й стало запорукою дотримання нашою державою конституційних прав дітей.

Не можна не сказати про те, що деякі родини з прийомними дітьми переїхали на так звану «материкову» частину України, та ще двоє дітей-сиріт після їх відмови приймати російське громадянство були вислані на батьківщину. Проте наведені випадки одиничні й мізерні в порівнянні з загальною кількістю дітей-сиріт, які перебувають на анексованій території.

Протиправне присвоєння українським дітям-сиротам громадянства іншої держави позбавило останніх можливості самостійно визначати своє громадянство й належність, а також призвело до порушення їх конституційних прав, зокрема права на вільний вибір громадянства та місця проживання [2, ст. 25], а також права на свободу пересування та можливість в будь-який час повернутися в Україну [2, ст. 33].

Аксана Філіпішина, представник українського омбудсмена, повідомила, що: «Уповноважений з прав людини із самого початку цих подій – лютий, березень, квітень, до травня 2014-го – поки залишався зв'язок із уже непідконтрольною територією, ставив це питання перед урядом України, Мінсоцполітики, органами влади на території Криму, які ще не розуміли, що відбувається, але були на зв'язку з контрольованою територією, йшли на співпрацю, продовжували з нами спілкуватися. Тим не менш, через розгубленість виконавчої влади дітей не вивезли» [2].

Ми погоджуємося з А.Філіпішиною та вважаємо, що Україна втратила своїх дітей здебільшого через відсутність законодавчого порядку взаємодії органів виконавчої влади щодо їх повернення. Адже станом на сьогодні взаємодія між українською та російською стороною майже відсутня. Керуючись тим, що діти мають російське громадянство, органи АР Крим та Російської Федерації на «законних підставах» відмовляють українській стороні надавати будь-яку інформацію щодо долі дітей-сиріт.

Водночас, всупереч національному законодавству України та ст. 21 Конвенції ООН про права дитини, на території АР Крим проводиться програма «Поїзд надії Крим» по усиновленню українських дітей-сиріт з АР Крим. Наслідком чого є їх подальше усиновлення російськими громадянами та незаконне вивезення з території України.

Закономірно, що Україна вкрай негативно реагує на вище зазначені дії. Як вказується в повідомленні пресс-служби Міністерства закордонних справ України від 2014 р.: «Українська сторона змушена заявити рішучий і категоричний протест у зв'язку із зазначеними діями щодо зазначених категорій дітей – громадян України, які здійснюються з порушенням міжнародного права і чинного законодавства України, без дотримання передбачених ними процедур у цій сфері, а також зазначає, що таке усиновлення є незаконним і, відповідно, не буде мати юридичної сили» [4].

Проте реальних наслідків такі заяви поки що не мають. Разом з тим, відповідні українські реєстри дітей-сиріт, що знаходяться в АР Крим, з 2014 р. не поновлюються, а діти, доля яких для нашої країни й досі залишається невідомою, а правове положення невизначеним, продовжують бути заручниками політичної ситуації.

Література:

1. Чабарай Г. Кримські сироти без права на самовизначення / Г. Чабарай [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://m.tyzhden.ua/publication/205790>. – Назва з екрана.

2. МІП: Для українців на анексованій території АР Крим потрібна допомога з надання адміністративних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mir.gov.ua/news/1517.html>. – Назва з екрана.
3. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28 червня 1996 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254>. – Назва з екрана.
4. МЗС України виступило проти незаконного усиновлення дітей-сиріт Криму громадянами Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/suspilstvo/mzs-ukrayini-vistupiv-proti-nezakonnogo-usinovlennya-ditey-sirit-krimu-gromadyanami-rosiyi-130897.html>. – Назва з екрана.